

AKTUĀLĀ INTERVIJA

Mērķis – pārtikušas ģimenes laukos

Šobrīd starp lauksaimnieku organizācijām un Zemkopības ministriju norit spraiga diskusija par to, kādai būt Latvijas lauku attīstības un lauksaimniecības politikai nākamajā plānošanas periodā. Lemšanā piedalās arī SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" (LLKC) valdes priekšsēdētājs MĀRTIŅŠ CIMERMANIS, kuru par situāciju laukos iztaujāja ziņu aģentūras LETA žurnāliste Ingrīda Mičāne.

- Kādas patlaban, vienu gadu pirms jaunā plānošanas perioda sākuma, jūs saskatāt lielākās problēmas laukos?

- Lielākā problēma ir lauku apdzīvotība, pareizāk sakot, lauku iztukšošanās. Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā (ES) laukos dažādu atbalstu veidā ieguldīti vairāk nekā divi miljardi eiro, tikmēr pagājušās desmitgades laikā Latvijas lauku teritorijā iedzīvotāju skaits samazinājies par 15%-20%. Visvairāk cilvēku zaudējuši novadi Latvijas austrumu reģionā, arī Vidzemes ziemeļos.

Latvijas lauksaimniecība piecu gadu laikā zaudējusi

aptuveni 60 tūkstošus darbavietu.

Vērts uzsvērt, ka viena darba vieta lauksaimniecībā rada vienu darbavietu pakalpojumu sektorā. Tādējādi zaudēto darbavietu skaits būtu ap 120 tūkstošiem.

Pēdējo desmit gadu laikā emigrācijas dēļ lauki zaudējuši apmēram 200 000 darbspējīgu cilvēku. Līdz šim valdības līmenī nav diskutēts, kādā veidā, vairākām ministrijām kopīgi sadarbojoties, varētu "pacelt" laukus.

Zemkopības resors var nodrošināt maksimālu zemes resursa izmantošanu, savukārt lauku vides attīstība ir vairāku resoru darbs – šeit par kopīgu darbu būtu jāvienojas Reģionālās attīstības, Zemkopības, Labklājības, Satiksmes, Izglītības un Finanšu ministrijai.

(Turpinājums 2. lpp.)

AKTUALITĀTES

Kaitīgo organismu monitoringa Valsts augu aizsardzības dienestā

Sākoties kultūraugu veģetācijas periodam, Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) aktīvi veic lauksaimniecības kultūraugu novērojumus kaitīgo organismu – slimību un kaitēkļu – konstatēšanai. Savlaicīgi konstatējot kaitīgos organismus, iespējams ātrāk veikt to ierobežošanu.

Informācija par veikto novērojumu rezultātiem atrodama VAAD mājaslapā www.vaad.gov.lv pirmajā lapā sadaļā „Kultūraugu novērojumi kaitīgo organismu konstatēšanai”. Mājaslapā redzamajā Latvijas kartē parādīti novērojumu rezultāti pēdējā nedēļā. Izmantojot novērojumu perioda meklēšanas logus („Periods”), ir iespējams izvēlēties arī citu periodu.

Aktīvās veģetācijas periodā katru nedēļu tiek veidots kopsavilkums par kultūraugu attīstību un kaitīgo organismu izplatību visā Latvijā un tas ir atrodams zem novērojumu rezultātu tabulas (klikšķināt uz saites „Nedēļas apskati”).

Novērojumu rezultātiem, kas atrodami VAAD mājas lapas sadaļā „Kultūraugu novērojumi kaitīgo organismu konstatēšanai”, ir nodrošināta tieša sasaiste ar VAAD datu bāzēm „Kaitīgie organismi” un „Augu aizsardzības līdzekļi kaitīgo organismu ierobežošanai”, kas pieejamas bez maksas.

VAAD informācija

ŠAJĀ NUMURĀ:

AKTUALITĀTES

- Informācija dzīvnieku turētājiem ..... 4. lpp
- Atbalsta samazinājums sēklām ..... 4. lpp

LIKUMI UN NOTEIKUMI

- Grozījumi Komerclikumā ..... 5. lpp
- Sezonas darbu veikšana ..... 6. lpp
- Bērnu un pusaudžu nodarbināšana ..... 8. lpp

BRISELES GAITEŅOS

- Kooperatīvi Eiropā ..... 10. lpp
- Cūku cenas ES ..... 12. lpp
- Liellopu sektora analīze ..... 13. lpp
- Sociālie mediji ..... 14. lpp

BIOĻOĢISKĀ LAUKSAIMNIECĪBA

- Bioloģiskā saimniekošana ..... 15. lpp

AUGKOPĪBA

- Ziemāju ražas prognozes ..... 17. lpp

LOPKOPĪBA

- Lopbarības sagatavošana ..... 17. lpp
- Piena ražošanas ..... 19. lpp

LLKC PIEDĀVĀ

- Mācības dzīvnieku pārraudzībā ..... 20. lpp

LLKC INFORMĒ

- Svarīgākie datumi jūlijā ..... 16. lpp

AKTUĀLA INTERVIJA

Mērķis – pārtikušas ģimenes laukos

(Turpinājums no 1. lpp.)

Kopumā lauku videi ir svarīgs gan atbalsts jaunajiem zemniekiem, gan ar lauksaimniecību nesaistītai uzņēmējdarbībai. Laukos jāstimulē un jāatbalsta dažādu pakalpojumu sniedzēji, amatnieki, mazie un vidējie saimnieki, kam jāpalīdz specializēties, lai atrastu konkrētajai saimniecībai labāko darbības modeli. Šajā jomā LLKC sniedz palīdzību lauku cilvēkiem un varam parādīt ļoti daudz labu piemēru – pēdējo divu gadu laikā mūsu speciālisti uzņēmējdarbības veicināšanas programmas ietvaros palīdzēja no jauna izveidoties 590 lauku uzņēmējiem, no kuriem lielākā daļa pie mums atnāca kā privātpersonas. Tagad viņiem ir savi uzņēmumi, kas darbojas gan lauksaimniecībā, gan nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā. Darbu ar viņiem turpinām un paredzam, ka to laucinieku skaits, kam būs palīdzējuši veidot uzņēmējdarbību, šogad pārsniegs 700. Taču ar mūsu spēkiem vien ir par maz. Kā jau minēju, lauku apdzīvotības un nodarbinātības veicināšana ir kompleksi risināma lieta.

Runājot par lauksaimniecību kā nozari, jāatzīst, ka statistikas skaitļi liecina par ļoti zemu efektivitāti – saskaņā ar ES oficiālo statistiku lauksaimniecības produkcijas izlaide uz vienu hektāru zemes Latvijā 2011. gadā bija tikai 535 eiro. Kaimiņos Igaunijā uz hektāru zemes saražoja produkciju par 857 eiro, Lietuvā – par 922 eiro. Skatāties tālāk – Polijā uz hektāru saražoja produkciju par 1539 eiro, Vācijā – par 3127 eiro. Pēc statistikas šajā ziņā mēs Latvijā esam pēdējā vietā.

Vai tiešām nespējam pietiekami efektīvi ražot? Vai tomēr problēma neslēpjas arī "pelēkā" ekonomikā, kad viss saražotais netiek uzskaitīts? Nesen Rīgas Ekonomikas augstskola ziņoja, ka Latvijā ēnu ekonomika samazinājusies no 30,2% 2011. gadā uz 21,2% pērn. Vērtējot situāciju kopumā, droši vien, ka tā varētu būt. Bet vai ir pavērtēta ēnu ekonomika laukos?

Pēc manām aplēsēm, aptuveni 40% no lauku cilvēkiem darbojas „pelēkā zonā”. Latvijā ir milzīgs skaits pašpatēriņa saimniecību, kuru pastāvēšana ir būtiska lauku videi, un lauku vide nodrošina to pastāvēšanu. Tās ir saimniecības, kas nevar pretendēt uz, piemēram, bezakcīzes dīzeļdegvielu, jo nespēj pierādīt ieņēmumus 200 Ls/ha apmērā no lauksaimnieciskās ražošanas. Šādu saimniecību skaits Latvijā ir ļoti liels – vairāk nekā 40 000, un to apsaimniekotās zemes platības sasniedz 400 tūkstošus hektāru. Tās nav ražojošās saimniecības, kas valsts budžetam neko dižu neienes. Tomēr šādā pelēkā zonā būtībā tiek saražotas vērtības desmitiem miljonu latu apmērā, ko "noēd" turpat mājsaimniecībās. Nevienam nav aprēķinājis, ko šie cilvēki un saimniecības dod kopējai tautsaimniecībai, ar pāris govīm, pāris cūkām un dārzeņu lauciņu, uzturot savu ģimeni. Šiem cilvēkiem nevar pārmest saražotās vērtības neuzrādīšanu.

- Kāda motivācija būtu uzrādīt saražotos apjomus?

- Pagaidām šādas motivācijas nav. Zemkopības ministrei Laimdotai Straujumai, amatā stājoties, savulaik bija labs priekšlikums – īpaša mazo saimniecību atbalsta programma. Šīm saimniecībām tiktu maksāts konkrēts valsts atbalsts ar mērķi kļūt efektīvākām. Tas stimulētu tos mazos saimniekus, kas jūtas gana stipri un uzņēmīgi, nostiprināt vai paplašināt saimniekošanu un meklēt ekonomiski izdevīgāko ražošanas modeli savas labklājības nodrošināšanai.

- Kāpēc šis priekšlikums nozudis no ZM dienaskārtības?

- Nav pazudis, diskusijas par šo tematu turpinās.

- Patlaban skatīšanai valdībā izvirzīts nolikums par Valsts zemes fondu, kura rīcībā būs 10 miljonu latu. Ar fonda līdzekļiem valsts uzpirks zemi. Plānots, ka tādējādi tiks kavēta ārvalstnieku invāzija Latvijā, turklāt valsts varētu iesaistīt ražošanā kopumā 2 miljonus ha zemes.

- Šāda rīcība varētu veicināt zemes apsaimniekošanu. Tāpat, kā pērn sākta zemes iegādes kreditēšanas programma. Kaut gan programmu būtu bijis nepieciešams iedarbināt krietni ātrāk, zināms efekts tai ir - tā iekustināja zemes iegādes kreditēšanu no komercbanku puses.

Par Zemes fondu ir ļoti daudz neatbildētu jautājumu. Kas ar zemi notiks, kad tā pāries valsts īpašumā? Kas to apsaimniekos? Pašvaldība, AS «Valsts nekustamie īpašumi», AS «Latvijas valsts meži»? Kas kontrolēs, lai šī zeme tiktu apstrādāta? Ja līdz šim neviens attiecīgo zemi nav ņēmis nomā, rodas jautājums – kāpēc?

Zemes fonda darbināšanu mēs varētu pamācīties no Vācijas, kur pašvaldības organizē ar zemes apsaimniekošanu saistītos jautājumus. Tās runā ar saimniekiem, kuri vēlas pārdot savu zemi un akceptē zemes pircējus. Šāda kārtība gana labi varētu strādāt arī Latvijā, tikai vajag šo lietu juridiski korekti sakārtot.

- Kā mainīsies zemes cena tuvākā pusgada laikā?

- Ņemot vērā lauksaimnieciskās ražošanas efektivitāti, cena, ko zemnieks varētu atļauties maksāt par hektāru, būtu apmēram 500 lati. Skaidrs, ka zemes cena turpinās augt un ar laiku, iespējams, tā izlīdzināsies ar zemes cenu, pārējā Eiropā.

Ārkārtīgi slikti, ka zemes pārdošanas un arī nomas cenu ietekmē ES maksājumi. Mēs zinām, ka jau pašreizējās diskusijas par tiešo maksājumu līmeņa kāpumu liek zemes iznomātājiem pārdevējiem pārskatīt cenas uz augšu. Risinājums – saistīt ES tiešos maksājumus ar ražošanu un zemes īpašnieka dzīves vietu.

Otrs faktors, ka ceļ zemes cenas, ir biogāzes straujā invāzija. Tūkstošiem hektāru zemes, ko varētu izmantot pārtikas ražošanai, tiek novirzītas tehnisko kultūraugu audzēšanai. Šeit būtu pienācis laiks pārskatīt valsts pārmēru labvēlīgo attieksmi pret «zaļās» enerģijas ražotājiem, jo īpaši tiem, kam pamatdarbība nav lauksaimniecības produkcijas ražošana tirgum.

- Patlaban LLKC sācis pilotprojektu ar mērķi pašvaldības mudināt valsts iepirkumos priekšroku dot vietējo zemnieku produkcijai. Kā veicas?

- Jā, projektu sākām pērn rudenī. Svarīgākais ir zemniekus saorganizēt uz lielāku apjomu ražošanu. Patlaban iepirkumos valda zināma sadrumstalotība – katrs novada pansionāts vai skola izsludina savu iepirkumu. Ļoti maz ir kompleksu vienošanos, kad iepirkumu visām novada valsts un pašvaldības iestādēm izsludina pašvaldība. Šādi pašvaldību iepirkumi, dodot priekšroku vietējiem ražotājiem, ir atļauti un pastāv arī rekomendācijas, kā to veikt, tomēr īsti nedarbojas. Taču ir arī labi piemēri Tukumā, Limbažos, Rūjienā, kur pašvaldības cenšas atrast vienotu risinājumu, kā veiksmīgāk sadarboties ar vietējiem zemniekiem, pārtikas ražotājiem.

- Vai nedublējaties ar līdzīgu kustību – “Nepērc svešu!”, kas definējusi līdzīgus mērķus? Līdzīgus uzdevumus izvirza arī Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija...

Katra kustība, kas mudina izvēlēties vietējos produktus, kuru ražošanā izmantota vietējā izejviela, ir atbalstāma. Līdz galam nevaru atbalstīt tos, kuri sludina: “Pērciet Latvijas preci!”, bet pārstāv ražotājus, kas izmanto importa izejvielas. Turklāt tādas izejvielas, ko ražo šeit pat Latvijā. Jo vietējie zemnieki, redz, nespējot saražot pietiekamos daudzumus. Tam es nevaru piekrist.

Esmu par nacionālas pārtikas preču zīmes pastāvēšanu, kas veicinātu pašu izaudzētās un saražotās pārtikas noietu. Mēs pamazām pārvēršamies par izejvielu piegādātājiem citu valstu pārstrādes uzņēmumiem. Daudzi ietekmīgākie pārtikas uzņēmumi ir nonākuši skandināvu, vāciešu, krievu un citu svešzemju investoru rokās. Mēs arī izvedam lielāko daļu no izaudzētajiem graudiem, trešdaļu no saražotā svaigpiena, gaļu un olas. Vienlaikus lielu daļu pārtikas ievadam, turklāt – ne tās pašas labākās kvalitātes, ko lielveikalu ķēdes patērētājiem pārdod par tirgotājiem visizdevīgāko cenu. Lieltirgotāju rīcība Latvijā ir viltīga – tie pieradina pircējus pie akciju precēm, tādējādi veiksmīgi radot priekšstatu par zemnieku – mājražotāju produkciju kā ļoti dārgu un nenopērkamu.

Šeit risinājums būtu pircēju lojalitātes veicināšana pret Latvijā saražotu pārtiku. Arī, protams, pašvaldību iesaistīšanās, piemēram, mājražotāju un zemnieku produkcijas tirdziņu veidošanā. Šādi tirdziņi darbojas faktiski visur vecās Eiropas valstīs. Arī Latvijā tie ir nepieciešami.

- Kādu redzat Latvijas lauku nākotni ?

- Pašlaik vērojama tendence lauku saimniecību koncentrācijai, tās kļūst lielākas un modernākas, kas veicina darbaspēka skaita samazināšanos. Lauku attīstība lielā mērā ir atkarīga no tā, kāda būs nākamā plānošanas perioda Lauku attīstības programma. Tai būs izšķiroša nozīme. Ir iespējami divi scenāriji. Viens no tiem – laukos paliks neliels skaits lielsaimniecību, kas var veicināt krasāku lauku iedzīvotāju noslāņošanu. Vai otrs – notiks līdzsvarota lauku attīstība ar lauku apdzīvotībai pietiekami lielu ģimeņu saimniecību skaitu. Gribu uzsvērt, ka šāda attīstība iespējama vien tad, ja valsts rada vienādas iespējas un motivāciju attīstīties visām saimniecībām, kā mazām, tā lielām. Galvenais mērķis ir panākt, lai ģimenes laukos būtu pārtikušas.

Tas neizslēdz, ka vienlaikus attīstās arī kas līdzīgs tendencei, ko redzam ES vecajās valstīs, – turīgi cilvēki dzīvos laukos, bet strādās pilsētās. Patlaban diskusijās par Lauku attīstības programmu nākamajam plānošanas periodam esam iegājuši finiša taisnē. Spraugas diskusijas šobrīd notiek par to, cik lieliem būt atbalsta griestiem vienas saimniecības attīstībai. Jāteic, ka nedz ES vecajās dalībvalstīs, nedz mūsu kaimiņvalstīs intensīva lauksaimnieciskā ražošana netiek tik spēcīgi stimulēta. Tā, piemēram, Lgaunijā modernizācijas atbalsta “griesti” vienai saimniecībai bija un, visticamāk, arī saglabāsies 500 000 eiro apmērā visā plānošanas periodā, poļiem tie bija – 100 000 eiro. Latvijā notiek diskusijas par to, vai vienam saimniekam kopējā attiecināmo izmaksu summa (kopējais investīciju apjoms) varētu būt 4 miljoni eiro. Tas nozīmē, ka viens uzņēmums ES modernizācijas atbalstā varētu saņemt līdz pat 1,4 miljoniem eiro ES fondu naudas. ES valstu lauksaimniecības un lauku attīstības politikas vairāk ir vērstas uz lielāka finansējuma piešķiršanu tādu pasākumu īstenošanai, kas saskan ar visas sabiedrības interesēm un veicina līdzsvarotu lauku attīstību un nodrošina vienlīdzīgas izaugsmes iespējas visiem. Tie ir pasākumi, kas saistīti ar vides saglabāšanu un aizsardzību, dzīvnieku labturību, ainavu uzturēšanu. Kāda politika būs Latvijai, noteiks Zemkopības ministrija diskusijās ar lauksaimnieku organizāciju pārstāvjiem. **LL**

AKTUALITĀTES

Dzīvnieku turētāju ievēribai

lestājoties tveicīgajam laikam Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) lauksaimniecības dzīvnieku turētājiem atgādina, ka dzīvnieki jāuzmana no knišļiem un pārkaršanas.

☑ Kā pasargāt no asinssūcēju kukaiņiem?

Lai pasargātu dzīvniekus no sūpēm, stresa, kā arī nopietnām veselības problēmām, ko rada knišļu un citu asinssūcēju kukaiņu kodumi, knišļu „aktīvajā” periodā – maijā un jūnijā dzīvniekus ganībās vajadzētu laist dienas vidū un pa nakti līdz saules lēktam. Ja novērojama knišļu masveida savairošanās, nevajadzētu dzīvniekus laist ārā vispār!

Pirms izlaišanas ganībās, dzīvniekus jāapstrādā ar līdzekļiem, kas paredzēti kaitēkļu atbaidīšanai. Asinssūcēji kukaiņi vislabprātāk kož ķermeņa daļās, uz kurām ir maz apmatojuma – tesmenī, tāpēc ieteicams iegādāties ziedes, ar kurām ārstē tesmeņa iekaisumus. Taču pirms dažādu līdzekļu vai ziedes iegādāšanās noteikti jākonsultējas ar veterinārārstu.

☑ Jāparūpējas, lai dzīvnieki nepārkarst

Tāpat jāparūpējas, lai dzīvnieki nepārkarst. Parasti tas notiek, atrodoties atklātās ganībās, bezvējā, kā arī transportēšanas laikā. Pārkaršanas pazīmes – dzīvnieki ir nomākti, saguruši, tiem ir nespēks, karsta āda, ātrs pulss un elpošana, var novērot muskuļu trīcēšanu un krampjus, acu un mutes gļotāda kļūst tumši sarkana vai zilgana.

Lai pasargātu dzīvniekus no pārkaršanas, tiem jānodod pietiekami daudz dzeramā ūdens un, ja iespējams, jāmaina sasilis ūdens pret vēsu. Nevajadzētu govis, aitas, cūkas un, jo īpaši, zirgus ganīt karstajā diennakts laikā, no plkst. 12.00 līdz plkst. 16.00, tiešos saules staros, vai arī jāparūpējas, lai tie atrastos nojumē vai koku ēnā.

Mītnēs turētajiem dzīvniekiem, bet jo īpaši putniem, kažokzvēriem un cūkām, jānodrošina ventilācija, gaisa apmaiņa, bet ne caurvējš un, ja iespējams, jāparedz dzīvniekiem lielāka platība, lai tie nebūtu saspiesti.

Pārāk augsta temperatūra nelabvēlīgi ietekmē lauksaimniecības dzīvnieku veselību un produktivitāti.

Ja dzīvnieki sakosti vai novērotas pārkaršanas pazīmes, noteikti jākonsultējas ar veterinārārstu.

Plašāka informācija PVD mājaslapā www.pvd.gov.lv.

PVD informācija

Atbalsta samazinājums par lopbarības augu sēklām un sēklas kartupeļiem

Lauku atbalsta dienests informē, ka noteikts samazinājuma koeficients atbalsta „Īpašais atbalsts lopbarības augu sēklu un sēklas kartupeļu kvalitātes uzlabošanai” ietvaros par 2012. gadu (saskaņā ar MK noteikumu Nr. 173 80.¹⁰ un 80.¹¹ punktu).

2013. gada 15. maijā aprēķinātais atbalsta apjoma samazinājuma koeficients:

- lopbarības augu sēklām – 0,384055;
- sēklas kartupeļiem – 0,819832.

Lai aprēķinātu atbalsta summu, iepriekš noteiktais atbalsts (kas atšķirīgs katrai sugai un atrodams LAD mājaslapā www.lad.gov.lv) jāreizina ar samazinājuma koeficientu.

LAD informācija

LIKUMI UN NOTEIKUMI

Grozījumi Komerclikumā nosaka paraksta notariālu apliecinājumu

Personas paraksts ir notariāli jāapliecina uz vairākiem dokumentiem. To nosaka būtiski grozījumi Komerclikumā, kas stājas spēkā ar 2013. gada 1. jūliju. Komersantiem ir ļoti svarīgi iepazīties ar minētajiem grozījumiem, tāpēc par tiem sīkāk šajā rakstā.

Grozījumi likuma 9. pantā skaidro, kas tiek saprasts ar paraksta notariālu apliecinājumu. Ja Komerclikumā ir noteikts, ka personas paraksts uz dokumenta ir apliecināms notariāli, šī prasība ir izpildīta, ja:

- parakstu apliecinājis notārs,
- parakstu apliecinājusi komercreģistra iestādes amatpersona,
- dokuments sastādīts elektroniskā formā un parakstīts ar drošu elektronisko parakstu.

Attiecībā uz komercreģistra iestādes amatpersonas veiktajiem paraksta apliecinājumiem norma pilnā apmērā spēkā stāsies ar 2014. gadu. Līdz š. g. 31. decembrim komercreģistra amatpersona apliecinās personas parakstu uz šādiem pieteikumiem:

- par individuālā komersanta ierakstīšanu komercreģistrā,
- par kapitālsabiedrības ierakstīšanu komercreģistrā, ja sabiedrību dibina viens dibinātājs,
- par SIA ar samazinātu pamatkapitālu ierakstīšanu komercreģistrā.

Personas paraksts notariāli ir apliecināms uz šādiem dokumentiem:

1) uz pieteikuma:

- par komersanta ierakstīšanu komercreģistrā,
- par personālsabiedrības biedra ar pārstāvības tiesībām maiņu vai pārstāvības tiesību izmaiņām,
- par prokūras izdošanu, atsaukšanu vai tās apjoma izmaiņām,
- par personālsabiedrības likvidatora iecelšanu vai atsaukšanu
- vai visiem iesniegtajiem pieteikumiem, ja tas paredzēts kapitālsabiedrības statūtos vai personālsabiedrības iepriekš komercreģistra iestādei iesniegtā visu biedru parakstītā pieteikumā;

2) uz šādiem pieteikumam pievienojamiem dokumentiem:

- sabiedrības ar ierobežotu atbildību dalībnieku sapulces vai akciju sabiedrības padomes sēdes protokola vai tā atvasinājuma, ja pieņemts lēmums par attiecīgās kapitālsabiedrības valdes locekļa ievēlēšanu vai atsaukšanu,
- akciju sabiedrības akcionāru sapulces protokola vai tā atvasinājuma, ja pieņemts lēmums par akciju sabiedrības padomes locekļa ievēlēšanu vai atsaukšanu,

- kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulces protokola vai tā atvasinājuma un kapitālsabiedrības pilna statūtu teksta jaunajā redakcijā, ja pieņemts lēmums par kapitālsabiedrības statūtu grozījumiem,
- kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulces protokola vai tā atvasinājuma, ja pieņemts lēmums par kapitālsabiedrības likvidatora ievēlēšanu vai atsaukšanu,
- sabiedrības ar ierobežotu atbildību dalībnieku reģistra nodalījuma,
- personas piekrišanas ieņemt kapitālsabiedrības valdes locekļa amatu, izņemot gadījumu, kad valdes locekļa piekrišana ietverta pieteikumā komercreģistra iestādei un viņa paraksts uz pieteikuma apliecināts notariāli,
- personas piekrišanas ieņemt komercsabiedrības likvidatora amatu,
- visiem akciju sabiedrības padomes sēdes protokoliem vai to atvasinājumiem, ja tas paredzēts akciju sabiedrības statūtos,
- visiem kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulces protokoliem, ja tas paredzēts kapitālsabiedrības statūtos.

Jaunā redakcijā ir izteikts likuma 187. pants, kas paredz izmaiņas SIA dalībnieku reģistra vešanā; kā arī likums papildināts ar jaunu, 187.¹ pantu, kas nosaka kārtību ierakstu izdarīšanai dalībnieku reģistrā.

Saskaņā ar Pārejas noteikumu 31. punktu līdz 2013. gada 30. jūnijam komercreģistrā reģistrētas SIA atbilstoši likuma 187. panta prasībām sastāda un ne vēlāk kā 2015. gada 30. jūnijā iesniedz komercreģistrā aktuālo sabiedrības dalībnieku reģistru.

Attiecībā uz daļu atsavināšanu likuma 188. panta otrā daļa nosaka, ka daļu atsavināšanas darījums ir slēdzams rakstveidā.

Grozījumi likuma 216. pantā maina dalībnieku sapulces lēmumu protokolēšanas kārtību. Ja līdz šim likumā bija noteikts, ka dalībnieku sapulces protokolu paraksta tikai sapulces vadītājs un protokolētājs, tad saskaņā ar jaunākajiem grozījumiem protokolu paraksta arī vismaz viens sapulces ievēlēts dalībnieks – protokola pareizības apliecinātājs. **LL**

Sagatavoja LLKC Grāmatvedības un finanšu nodaļas vadītāja **Linda Puriņa**

Normatīvo aktu prasības sezonas darbu veikšanā

Līdz ar jaunās vasaras sezonas sākšanos arvien aktuālāki kļūst sezonas darbi un palielinās pieprasījums pēc to veicējiem. Skolās un augstskolās sākas vasaras brīvlaiks, kad skolēni un studenti steidz nopelnīt sev „kabatas naudu”. Tomēr, lai potenciālais darba devējs neklūdītos un ievērotu Latvijas Republikas normatīvo aktu prasības, ir jāpievērš uzmanība dažām būtiskām lietām.

Gadījumi, kad darba līgumu var slēgt uz noteiktu laiku

Darba likums nosaka, ka darba līgumu slēdz uz nenoteiktu laiku. Tomēr Darba likuma 44. panta pirmā daļa paredz izņēmuma gadījumus, kad darba līgumus drīkst slēgt uz noteiktu laiku. Izņēmumi iespējami, ja darba līgumu slēdz par

- sezonas rakstura darbiem. 25.06.2002. MK noteikumi Nr. 272 „Noteikumi par sezonas rakstura darbiem” nosaka, kas ir kvalificējami kā sezonas rakstura darbi. Minētajos noteikumos sezonas rakstura darbu uzskaitījums ir izsmelošs. Darba devējs tos nav tiesīgs papildināt pēc saviem ieskatiem;
- darbu tādās darbības jomās, kurās darba līgums parasti netiek slēgts uz nenoteiktu laiku, ņemot vērā attiecīgās nodarbošanās raksturu vai arī attiecīgā darba pagaidu raksturu. Arī šo likumā paredzēto gadījumu uzskaitē ir izsmeljoša saskaņā ar 06.08.2002. MK noteikumiem Nr. 353 „Noteikumi par darbiem jomās, kurās darba līgums parasti netiek slēgts uz nenoteiktu laiku”;
- promesoša vai no darba atstādināta darbinieka aizvietošanu;
- gadījuma darbu, kas uzņēmumā parasti netiek veikts;
- pagaidu darbu, kas saistīts ar uzņēmuma darbības apjoma īslaicīgu paplašināšanos vai ražošanas apjoma pieaugumu;
- neatliekamam darbu, lai novērstu nepārvaramas varas vai citu ārkārtēju apstākļu izraisītas sekas, kuras nelabvēlīgi ietekmē vai var ietekmēt uzņēmuma ikdienas darbu;
- bezdarbniekam paredzētu algotu pagaidu vai citu darbu saistībā ar viņa dalību aktīvajos nodarbinātības pasākumos.

Sezonas rakstura darbi ir*:

- sēja un stādīšana;
- sējumu un stādījumu kopšana;
- lopbarības sagatavošana;
- lopu ganīšana un ganību ierīkošana;
- zivkopības (arī vēžkopības) audzēšanas cikla sezonas darbu nodrošināšana;
- dīķu sagatavošana zivju vai vēžu audzēšanai;
- izaudzēto zivju vai vēžu apzvejas nodrošināšana dīķos;
- zivju vaislinieku nozvejas organizēšana, to izturēšanas un saglabāšanas vietu ierīkošana un apkalpošana;
- zivju zveja Baltijas jūras piekrastē, Baltijas jūrā un Latvijas iekšējos ūdeņos;
- zemes ielabošana un hidromelioratīvie darbi;
- parku, ainavas elementu, kultūrvēsturisko objektu sakopšana un graustu novākšana;
- meža sēklu plantāciju ierīkošana un kopšana;
- meža reproductīvā materiāla ievākšana un pārstrāde;
- augsnes mehāniskā apstrāde (augšnes sagatavošana meža mākslīgai un dabiskai atjaunošanai, uguns aizsardzības joslu mineralizācija);
- meža aizsardzības darbi;
- meža ugunsgrēku dzēšana un apsardze;
- meža infrastruktūras uzturēšana, kopšana un remontdarbi;
- meža inventarizācija;
- darbi medību saimniecībā;
- darbi mežā rekreācijas objektos;
- ražas novākšana;
- ražas apstrāde;
- pludmaļu, publisko peldētavu, kempingu, dabas tūrisma infrastruktūras un atpūtas vietu uzturēšana un uzraudzība;
- darbs mazumtirdzniecības veikalos, kas darbojas tikai noteiktos gada mēnešos vai vienu sezonu, kā arī darbs kafejnīcās, tūristu mītnēs un restorānos;
- darbs pasažieru pārvadāšanas uzņēmumos, kuri darbojas regulāri katru sezonu;
- kurinātāja darbs;
- darbs, kas saistīts ar apmeklētāju pieņemšanu un apkalpošanu kultūras iestādēs un to struktūrvienībās, tūrisma informācijas punktos, kas apmeklētājiem atvērti tikai noteiktos gada mēnešos;

Termiņi noteikta laika darba līguma noslēgšanai

1. Darba likumā noteikti divi maksimālie termiņi darba līguma noslēgšanai uz noteiktu laiku. Piemērojamais darba līguma termiņš, saistīts ar darba līguma uz noteiktu laiku slēgšanas pamatojumu:

- Likumā noteiktais ierobežotais darba līguma termiņš līdz trijiem gadiem (ieskaitot termiņa pagarinājumus) piemērojams visiem gadījumiem, kad likums paredz iespēju slēgt darba līgumu uz noteiktu laiku, izņemot sezonas rakstura darbus un gadījumos, kad citos likumos noteikti citi darba līguma termiņi.

Jāievēro! Par darba līguma termiņa pagarināšanu uzskatāma arī jauna darba līguma noslēgšana ar to pašu darba devēju, ja laikposmā no iepriekšējā darba līguma noslēgšanas dienas līdz jaunā darba līguma noslēgšanas dienai tiesiskās attiecības nav bijušas pārtrauktas ilgāk par 30 dienām pēc kārtas.

- Termiņš, uz kādu noslēgts darba līgums, lai veiktu sezonas rakstura darbu (ieskaitot termiņa pagarinājumus), nevar būt ilgāks par 10 mēnešiem viena gada laikā (Darba likuma 45. panta 2. daļa). Ne vienmēr ir iespējams precīzi paredzēt sezonas rakstura darba ilgumu, tāpēc Darba likums paredz iespēju pusēm darba līguma termiņu pagarināt. Tomēr, pagarinot darba līgumu, jāievēro maksimālais līgumu noslēgšanas laiks – 10 mēneši.

2. Slēdzot darba līgumu par sezonas rakstura darbu veikšanu, tajā ir obligāti norādāms laiks, uz kādu līgums noslēgts, norādot konkrētu datumu vai noteiktus apstākļus, kuriem iestājoties, darba līgums tiek izbeigts.

Saskaņā ar Darba likuma 15. panta nosacījumiem kā darba līguma termiņu var noteikt, arī norādot notikumu, kuram katrā ziņā ir jāiestājas. Piemēram, darba līgums var tikt noslēgts uz burkānu ražas novākšanu, un termiņš tiek noteikts – pēdējā burkānu ražas novākšanas diena, kas atkarībā no ārējās vides ietekmes faktoriem var atšķirties.

Bet jāatceras, ka uz noteiktu laiku noslēgtā līguma termiņš sezonas rakstura darbiem kopsummā nedrīkst pārsniegt 10 mēnešus viena gada ietvaros.

3. Savukārt, ja, beidzoties termiņam, uz kādu noslēgts darba līgums, neviena no pusēm nav pieprasījusi izbeigt darba līgumu un darba tiesiskās attiecības faktiski turpinās, darba līgums uzskatāms par noslēgtu uz nenoteiktu laiku. Tas uzliek par pienākumu darba devējam sekot līdz darba līguma termiņam.

Darba likumā ir noteikts darba līguma maksimālais termiņš sezonas rakstura darbiem, bet minimālais termiņš nav noteikts, līdz ar to šāds līgums var būt noslēgts arī uz pavisam neilgu laiku.

- darbs, kas saistīts ar apmeklētāju pieņemšanu un apkalpošanu kultūras iestādēs vai institūcijās, kā arī to struktūrvienībās, lai nodrošinātu kultūras iestādes vai institūcijas darbību laikposmā, kad ir liels apmeklētāju skaits;
- teritorijas labiekārtošana;
- ceļu būvniecība un uzturēšana;
- ar dažādu nometņu darbību saistīts darbs;
- karjeru izstrāde;
- kuģu būve un remonts, izmantojot peldošos dokus vai piestātnes;
- darbs, kas saistīts ar apmeklētāju pieņemšanu un apkalpošanu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās laikposmā, kad ir liels apmeklētāju skaits;
- dzīvnieku kolekcijas dzīvnieku kopšana;
- zivju apstrāde kompleksos, kuros apstrādā tikai Baltijas jūras piekrastes, Baltijas jūras un Latvijas iekšējo ūdeņu izejvielas;
- palīgdarbi zivju resursu pētījumos Latvijas iekšējos ūdeņos un uz Latvijas zvejas kuģiem Baltijas jūrā un Atlantijas okeānā;
- plānotie zemes darbi elektronisko sakaru tīklu būvniecībā un kabeļu guldīšanā tieši gruntī;
- palīgdarbi lauksaimniecībā izmantojamo zemju uzmērīšanā un apsekošanā;
- meliorācijas sistēmu remontdarbi;
- mežsaimnieciskie darbi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās;
- zemes (tranšeju) rakšana kanalizācijas vadu, gāzesvadu vai citu cauruļvadu un kabeļu guldīšanai;
- kūdras ieguve un kūdras ieguves vietu sagatavošana.

*25.06.2002. MK noteikumi

Nr. 272 „Noteikumi par sezonas rakstura darbiem”

4. Slēdzot darba līgumu uz noteiktu laiku, darba devējam vajadzētu izvērtēt visas iespējas, jo normatīvie akti paredz arī citas iespējas nodibinot attiecības ar citu civiltiesisku līgumu. Tomēr pirms citu civiltiesisku līgumu slēgšanas ir jāpārlicinās, vai šis līgums nesatur darba līguma pazīmes. Piemēram, uzņēmumu līguma raksturīgākā pazīme – uzņēmējam jāveic darbs ar saviem darbarikiem un savām ierīcēm.

Galvenā darba līguma un uzņēmuma līguma atšķirība – veicot darbu uz uzņēmumu līguma pamata, ir jāasniedz konkrēts, līgumā norādīts rezultāts. Uzņēmuma līguma priekšmets ir darba galarezultāta nodošana.

☑ Darbinieka reģistrēšana

Būtiski ir nenokavēt katra darbinieka reģistrēšanu Valsts ieņēmumu dienestā (VID) pirms veicamā darba uzsākšanas. 2010. gada 7. septembra MK noteikumu Nr. 827 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 827) 8. pants nosaka, ka Darba devējs katru darba ņēmēju reģistrē VID, iesniedzot ziņas par darba ņēmējiem. Par personām, kuras uzsāk darbu, ir jāiesniedz ziņas ne vēlāk kā vienu dienu, pirms persona uzsāk darbu, ja ziņas tiek sniegtas papīra formā, vai ne vēlāk kā vienu stundu, pirms persona uzsāk darbu, ja ziņas tiek sniegtas elektroniskajā deklarēšanas sistēmā.

Tomēr MK noteikumu Nr. 827 8.¹ pantā ir atrunāta atkāpe no šī termiņa: „Darba devējs, kurš ir reģistrēts Pārtikas un veterinārā dienesta reģistrā atzīto un reģistrēto uzņēmumu sarakstā vai Valsts augu aizsardzības dienesta Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā, vai Augļkoku, ogulāju

un dārzeņu audzētāju reģistrā un kura saimnieciskā darbība ir saistīta ar augļu, ogu un dārzeņu audzēšanu, var reģistrēt darba ņēmēju Valsts ieņēmumu dienestā dienā, kad persona faktiski sāk darbu, ja to nav iespējams paziņot šo noteikumu 8. punktā noteiktajā termiņā un personu paredzēts nodarbināt šādos sezonas rakstura darbos:

- 8.¹ 1. augļkoku, ogulāju un dārzeņu sēja un stādīšana;
- 8.¹ 2. augļkoku, ogulāju un dārzeņu sējumu un stādījumu kopšana;
- 8.¹ 3. augļu, ogu un dārzeņu ražas novākšana;
- 8.¹ 4. augļu, ogu un dārzeņu šķīrošana”.

Īpaši lauksaimniecības darbiem ir sezonāls raksturs, pie augļu, ogu un dārzeņu audzētājiem pastāvīgi strādā neliels skaits darbinieku. Produkcijas novākšanas laikā ir nepieciešams nodarbināt daudz lielāku skaitu personu. Tomēr ne visas personas, kas izteikušas vēlmi strādāt, ir apzinīgi un čakli darbinieki, tāpēc bieži izveidojas situācijas, kad darba devējam pat vienu dienu pirms darba uzsākšanas nav skaidrs, cik personu ieradīsies darbā nākamajā dienā, un līdz ar to viņš nevar nosūtīt VID iesniedzamo informāciju norādītajā termiņā. Ņemot to vērā, dažos sezonas darbos lauksaimniecībā (tas ir, augļu, ogu un dārzeņu ražošanas dārzos) tiek pieļauts izņēmums par darba ņēmējiem ziņot dienā, kad persona faktiski sāk darbu.

Atceries! Darbiniekiem, ar kuriem noslēgts darba līgums uz noteiktu laiku, ir tās pašas tiesības un pienākumi kā darbiniekiem, ar kuriem noslēgts darba līgums uz nenoteiktu laiku. **LL**

Sagatavoja LLKC juriskonsulte
Kristīne Cimermane

Bērnu un pusaudžu nodarbināšana

Sākoties vasarai un brīvlaikam, aktuāls jautājums ir bērnu un pusaudžu nodarbināšana – ko drīkst? cik daudz? kādā veidā? Par to sīkāk šajā rakstā.

Darba likuma izpratnē:

- **bērns** ir persona, kura jaunāka par 15 gadiem vai kura līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai turpina iegūt pamatzglītību;
- **pusaudzis** ir persona vecumā no 15 līdz 18 gadiem.

☑ Bērnus un pusaudžus nodarbināt drīkst

Darba likuma 37. pants aizliedz bērnus nodarbināt pastāvīgā darbā, tomēr tas nenozīmē, ka bērnus nedrīkst nodarbināt nekādos darbos. Bērnu un pusaudžu darbs ir jāsamēro ar likuma normām.

- Darba likums paredz, ka bērnus vecumā no 13 gadiem var nodarbināt:
  - ja viens no vecākiem (aizbildnis) devis rakstveida piekrišanu;

- no mācībām brīvajā laikā;
- vieglā, bērna drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai nekaitīgā darbā.

- Ikvienu bērnu var nodarbināt kā izpildītāju kultūras, mākslas, sporta un reklāmas pasākumos, ja šāda nodarbināšana nav kaitīga bērna drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai:
  - ja viens no vecākiem (aizbildnis) devis rakstveida piekrišanu un
  - saņemta Valsts darba inspekcijas atļauja.

Bērnus vecumā no 13 gadiem no mācībām brīvajā laikā var nodarbināt šādos darbos:

- dārzu ravēšana un laistīšana;
- ražas novākšana;
- ziedu novākšana;
- ārstniecības augu vākšana;
- augļu, dārzeņu un ogu iepakojšana;

- koku, ziedu un augu stādīšana un kopšana;
- stādu sagatavošana;
- mājdzīvnieku barošana, apkopšana un ganišana, ja darbs nenotiek vietās, kurās mākslīgi apsēklo un aplecina dzīvniekus, un ja darbs nav saistīts ar plēsīgu dzīvnieku, vaislas ērzeļu un buļļu kopšanu;
- nemehanizēta siena sagatavošana;
- laukumu un skvēru sakopšana;
- tīrās veļas šķirošana un gludināšana;
- mājstrādnieka darbu veikšana;
- kantoru, viesnīcu, kafejnīcu un citu līdzīgu telpu uzkopšana;
- transportlīdzekļu, logu un citu priekšmetu mazgāšana, ja darbs nav saistīts ar dažādu tilpņu un iekārtu attīrīšanu, kā arī cauruļu, krāšņu, gāzes vadu un ventilācijas iekārtu tīrīšanu;
- kurjera darbu veikšana;
- preču iesaiņošana un iepakojšana;
- etiķešu līmēšana uz precēm un izstrādājumiem;
- apavu tīrīšana un citu vienkāršu ielu pakalpojumu sniegšana (plakātu līmēšana, logu mazgāšana, izsūtāmā pienākumu veikšana);
- preču piegādāšana mājās;
- pārtikas un nepārtikas preču pārdošana uz ielām (2002. gada 8. janvāra MK noteikumos Nr. 10 „Noteikumi par darbiem, kuros atļauts nodarbināt bērnus vecumā no 13 gadiem”).

Darbi, kuros bērnus un pusaudžus nodarbināt nedrīkst

Pusaudžus aizliegts nodarbināt **darbos īpašos apstākļos**, kas saistīti ar paaugstinātu risku viņu drošībai, veselībai, tikumībai un attīstībai.

2002. gada 28. maija MK noteikumi Nr. 206 „Noteikumi par darbiem, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus, un izņēmumi, kad nodarbināšana šajos darbos ir atļauta saistībā ar pusaudža profesionālo apmācību” nosaka konkrētus darbus, kuros aizliegts nodarbināt pusaudžus un uzrāda darba vides riska faktorus, kuriem aizliegts tieši pakļaut pusaudžus. Pusaudža nodarbināšana šajos noteikumos minētajos darbos ir pieļaujama izņēmuma gadījumos, ja tā ir saistīta ar viņa profesionālo

apmācību, darbs tiek veikts tiešā darba vadītāja vai uzticības personas klātbūtnē un ir nodrošināta ar darba aizsardzību saistīto normatīvo aktu ievērošana.

Obligāti jāinformē un jāveic medicīniskā apskate

Darba devējam ir pienākums **pirms** darba līguma noslēgšanas **informēt** vienu no bērna vai pusaudža vecākiem (aizbildni) par (Darba likuma 37. panta piektā daļa):

- darba vides riska novērtējumu;
- darba aizsardzības pasākumiem attiecīgajā darba vietā.

Obligāts nosacījums ir **medicīniskās apskates**. Darba likuma 37. panta sestā daļa nosaka: „Personas, kas ir jaunākas par 18 gadiem, pieņem darbā tikai pēc iepriekšējas medicīniskas apskates, un tām līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai ik gadu ir jāveic obligātā medicīniskā apskate”.

Darba līgums

Darba līgums ir galvenais dokuments, lai uzsāktu darba tiesiskās attiecības. Bez rakstveidā noformēta darba līguma uzsākt darbu nebūtu ieteicams. Darba līgumā bez personas datiem ir jānorāda:

- darba tiesisko attiecību sākuma datums;
- darba tiesisko attiecību paredzamais ilgums;
- darba vieta;
- vispārīgs veicamā darba raksturojums, profesijas kods (atbilstoši Profesiju klasifikatoram);
- darba samaksas apmērs;
- nolīgtais dienas vai nedēļas darba laiks (Darba likuma 40. panta 2. daļa).

Personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, nav atļauts noteikt pārbaudes laiku (Darba likuma 46. panta 1. daļa).

☑ Darba laiks

Personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, tiek noteikta piecu dienu darba nedēļa.

Bērniem, kuri sasnieguši 13 gadu vecumu, nedrīkst nodarbināt:

- ilgāk par divām stundām dienā un vairāk par 10 stundām nedēļā, ja darbs tiek veikts mācību gada laikā;
- ilgāk par četrām stundām dienā un vairāk par 20 stundām nedēļā, ja izglītības iestādē ir brīvlaiks.

Darba likuma 138. panta 6. daļa nosaka, ka personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, aizliegts:

- nodarbināt nakts laikā (Darba likuma 138. panta 6. daļa);
- iesaistīt darbā nedēļas atpūtas laikā (Darba likuma 143. pants).

Pusaudžus nedrīkst nodarbināt ilgāk par septiņām stundām dienā un vairāk par 35 stundām nedēļā.

Tāpat Darba likums nosaka – ja personas, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, papildus darbam turpina iegūt izglītību, mācībās un darbā pavadītais laiks saskaitāms kopā un nedrīkst pārsniegt 7 stundas dienā un 35 stundas nedēļā.

☑ Darba samaksa

Pusaudžiem mēneša darba alga nedrīkst būt mazāka par MK noteikto minimālo mēneša darba algu normālā darba laika ietvaros.

Bērniem par darbu samaksā atbilstoši paveiktajam darbam. Nepilngadīgām personām minimālā stundas tarifa likme ir Ls 1,375.

Tātad, pirms uzsākt darbu:

- jābūt viena vecāka vai aizbildņa atļaujai strādāt;
- nepilngadīgajam jāveic medicīniskā pārbaude;
- ar rakstveida darba līgumu jānoformē darba attiecības.

Atceries! Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (LAPK) 34. panta pirmās daļas 3. punkts nosaka, ka atbildību par administratīvo pārkāpumu pastiprina apstākļi, ja pārkāpumā iesaistīts nepilngadīgais.

Tāpat Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss paredz administratīvo atbildību, tostarp naudas sodus, par Darba likuma neievērošanu. Piemēram, LAPK 41. pants nosaka, ka par darba līguma nenoslēgšanu rakstveida formā uzliek naudas sodu darba devējam – fiziskajai personai vai amatpersonai no 50 līdz 250 latiem, bet juridiskajai personai – no 500 līdz 2500 latiem. **LL**

Raksts tapis sadarbībā ar Zemgales reģionālo Valsts darba inspekciju (vecāko inspektori Silviju Emuli).

Sagatavoja LLKC juriskonsulte
Kristīne Cimermane

BRISELES GAITEŅOS**Kooperatīvi Eiropā – lielāki un ietekmīgāki**

Kooperācija Eiropā rada aizvien vairāk darbavietu, tie kļūst lielāki, pārvarot valstu robežas un uzlabo ražošanas efektivitāti. Tas secināts ekonomista Krijn Pope pētījumā „Atbalsts lauksaimnieku kooperatīviem”, kas tika prezentēts ES lauksaimniecības kooperatīvu organizācijas COGECA Kooperatīvu koordinācijas komitejas sanāksmē. Tajā kā eksperte no Latvijas piedalījās Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas izpilddirektore Evija Gunika.

Pētījumā secināts, ka kooperatīvi Eiropā kļūst aizvien lielāki un spēcīgāki, dodot iespēju tajos iesaistīties aizvien lielākam skaitam zemnieku. Tie palīdz nodrošināt saimniekošanas efektivitāti un rada vairāk darbavietu vadības līmeņa speciālistiem. Kas ir ļoti būtiski arī Latvijas kooperatīviem – ES aizvien vairāk tiek radīti kooperatīviem piederoši pārtikas uzņēmumi, kas dod iespēju zemnieku saražoto pārvērst produktos ar augstāku pievienoto vērtību, nodrošinot arī ienākumu stabilitāti kooperatīvu biedriem.

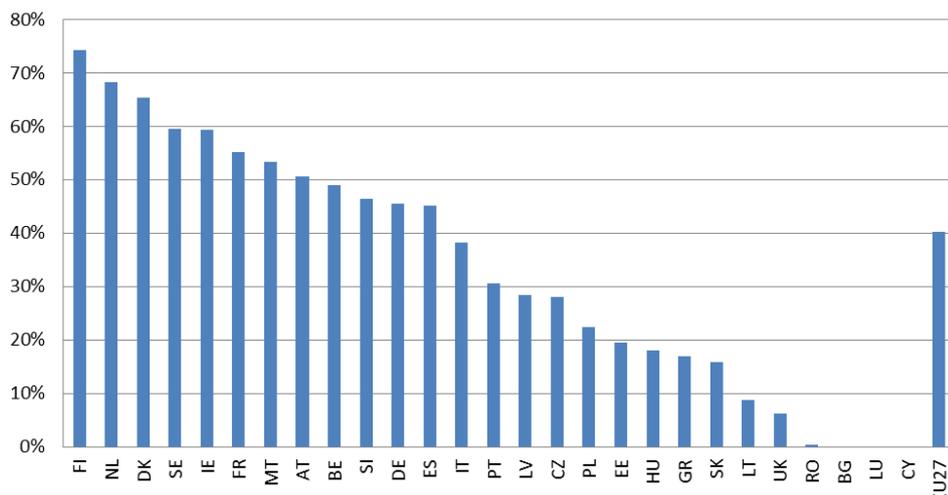
Izpētot kooperatīvu darbību visās ES dalībvalstīs, secināts, ka visspēcīgākie kooperatīvi darbojas Skandināvijas valstīs, Francijā, Nīderlandē, Īrijā un Austrijā.

Kooperatīvos iesaistīto lauksaimnieku skaits šajās valstīs no kopējo ražotāju skaita proporcionāli ir vairāk kā 50%. Līdz ar to šīs ir spēks, kurš var ietekmēt ne tikai lielu vietējo tirgus daļu, bet arī jau kaimiņvalstu tirgu.

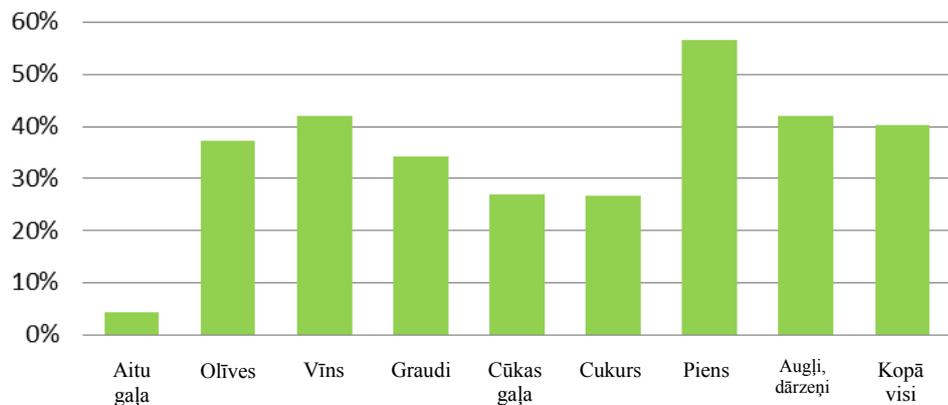
Visvairāk kooperatīvu ES darbojas piena nozarē – to tirgus daļa ES kopumā ir 55%. Graudu nozarē kooperācija ir īpaši spēcīga Zviedrijā, Īrijā, Somijā, Austrijā, Dānijā un Maltā, kurš šīs nozares kooperatīvu tirgus daļa pārsniedz pat 90%. Virs 50% lielu tirgus daļu graudu kooperatīvi aizņem Nīderlandē, Slovēnijā, Polijā, Portugālē, Čehijā, Vācijā un Francijā.

Spēcīgākie augļu un dārzeņu kooperatīvi darbojas Nīderlandē, Dānijā, Slovēnijā, Itālijā un Austrijā, kur to tirgus daļa pārsniedz 50%. Cūku audzētāju kooperatīvi ar vairāk nekā 50% lielu tirgus daļu ir Maltā, Francijā, Dānijā, Somijā un Zviedrijā, bet zem 25%, – Čehijā, Spānijā, Slovēnijā, Ungārijā, Beļģijā un vēl citās ES valstīs. Aitkopībā kooperatīvi ir mazāk spēcīgi attīstīti, jo tikai zviedru kooperatīviem pieder 55% no aitū gaļas nozares.

Kooperatīvu tirgus daļas ES dalībvalstīs, 2010. g.

Kooperatīvu tirgus daļa ES kopējā tirgū pa sektoriem, 2010. g.

Izpētīts, ka kooperatīviem ir liela nozīme kopējā pārtikas piegādes ķēdē, tie palielina savu biedru skaitu, ja ar nelielu starpnieku skaitu savus produktus nogādāt līdz patērētājiem. Vienlaikus pat lielākajiem starptautiska līmeņa kooperatīviem trūkst iespējas krasi palielināt savu tirgus daļu, jo pastāv vērā ņemama konkurence ar pārējiem tirgus dalībniekiem. Tirgus ietekmes palielināšanai kooperatīvi sākuši apvienoties, un šis process vēršas plašumā. Šim procesam ir arī ēnas puses – pārāk lielos kooperatīvos samazinās to dalībnieku – zemnieku kontroles iespējas.

Piegādes ķēdēs kooperatīviem ir liela nozīme, tie palielina savu biedru skaitu no pievienotās vērtības produkcijas.

Tomēr ieguvumi no spēcīgas kooperācijas ir lielāki nekā iespējamie zaudējumi – pētījumā konstatēts: ja kooperatīviem pieder ievērojama tirgus daļa, tiem vieglāk uzturēt nosacīti augstu cenu līmeni un mazināt tirgus svārstību ietekmi uz zemnieku ienākumiem. Turklāt kooperatīviem ir vienkāršāk

radīt nišas produktus ar augstāku pievienoto vērtību, ieviest dažādus jauninājumus jeb inovācijas un veidot sadarbību lielveikaliem.

Vai un kāds atbalsts kooperatīviem ir nepieciešams? Pētījumā nav skaidri pateikts, konkrēti kādiem atbalsta pasākumiem būtu lielāka atdeve. Tomēr secināts, ka papildu atbalsts kooperācijai ir nepieciešams, jo īpaši tehniskais atbalsts mazajiem kooperatīviem, kā arī jaunu kooperatīvu radīšanai.

Izvērtējot starpvalstu kooperatīvus, konstatēts, ka tādu ES ir kopskaitā 46 un tie darbojas piena, graudu, augļu un dārzeņu nozarē. Lielākajai daļai no šiem kooperatīviem pieder savi uzņēmumi, kas iepērk produkciju no ne-biedriem citās dalībvalstīs, piemēram, no citiem starptautiskajiem kooperatīviem. Jāuzsver, ka šie starptautiskie kooperatīvi, vērsot plašumā savu darbību, ārvalstīs iegādājas citu uzņēmumu daļas, nevis apvienojas ar citiem tās valsts kooperatīviem. **LL**

Publicēšanai sagatavoja LLKC
sabiedrisko attiecību vadītāja **Iveta Tomsone**

BRISELES GAITEŅOS

Cūku cenas ES - eksporta ietekmē

Vidējā cūku cena ES kautsvārā šogad, visticamāk, saglabāsies pērnā gada līmenī – 1,70 eiro (Ls 1,19) par kilogramu, tirgu būtiski ietekmēs eksporta iespējas. Šādi ir COPA/COGECA un Eiropas Komisijas (EK) darba grupas par cūkgaļu secinājumi. Darba grupā kā eksperts no Latvijas piedalījās Latvijas Cūku audzētāju asociācijas vadītājs Dzintars Veide.

Darba grupas ziņotāji informēja, ka šogad ES sagaidāms cūkkopības produkcijas ražošanas apjumu samazinājums. Taču vidējā kautsvara cena ES 2013. gadā tiek prognozēta pērnā gada līmenī – 1,70 eiro par kilogramu. Eiropā lēnām samazinās kopējais sivēnmāšu skaits, taču ražošanas rādītāji līdz šim ir paaugstinājušies, tādējādi nokauto cūku skaits praktiski nesamazinājās.

Lai saglabātu ražotājiem pieņemamas cenas, ES lauksaimnieku organizācijas un EK diskutē par cūku eksporta iespējām. Viens no svarīgākajiem eksporta tirgiem ir Krievija, kas uzlikusi eksporta liegumu ne tikai gaļai no Baltijas valstīm, bet arī no Vācijas, Spānijas un Nīderlandes. Tā kā cūku audzētājiem ir nepieciešams šo tirgu atgūt, nolemts par šo jautājumu izvērst diskusijas EK, kurai ir tiesības veikt sarunas ar attiecīgajām Krievijas iestādēm. Latvijai un pārējām Baltijas valstīm ir svarīgs dzīvu cūku eksporta jautājums uz Krieviju, tādēļ Latvijas cūku audzētāju pārstāvis darba grupā vēlreiz atgādināja par šī jautājuma nozīmīgumu, aicinot aktīvāk EK vest sarunas ar Krieviju.

Darba grupā izvērtēti arī citi eksporta tirgi. Tā, piemēram, Dānija ir ieinteresēta eksportā uz Japānu, taču sarunas ir smagas, un, ja šī gada laikā nenotiks vienošanās, cūku eksporta jautājuma risināšana var ieilgt.

Savukārt cūku eksportā uz ES ir ieinteresēta Brazīlija. Taču te Eiropas cūkkopjiem ir bažas, vai Brazīlija spēs ievērot līdzvērtīgas prasības cūku izaudzēšanā, kādas ir Eiropā. Brazīlijas cūkkopjiem zemāku prasību dēļ ir

arī mazākas ražošanas izmaksas, līdz ar to, importējot cūkgaļu no šīs valsts, var veidoties negodīga konkurence.

Diskutējot par ES un ASV lauksaimniecības produkcijas tirdzniecību, konstatēts, ka ASV ir trešais lielākais lauksaimniecības izejvielu piegādātājs ES. Lopkopības produkcijas ražotājiem būtisks ir fakts, ka Eiropa četrus līdz sešus mēnešus gadā ir pilnībā atkarīga no ASV proteīna importa. Eiropa un ASV ir ieinteresētas savstarpējā tirdzniecībā un vēlētos to vēl vairāk paplašināt, taču sadarbību ietekmē dolāra/eiro kurss. Latvijas cūku audzētāji uzsver, ka attiecībā uz cūkgaļas importu, strikti jānedefinē, kādu cūkgaļu ASV drīkst uz Eiropu eksportēt. ASV ir atšķirīgas cūku labturības prasības un arī ēdināšanā ir atļauts izmantot dažādus augšanas veicinātājus, kas ir aizliegti Eiropā.

Darba grupā izskatīti arī vairāki jautājumi, kas saistīti ar cūku labturību, tostarp jaunais dzīvnieku labturības pamatlikums. EK aktīvi strādā pie jaunā dokumenta izstrādes un apspriešanas, ietverot gan augu un dzīvnieku veselību, gan oficiālo kontroli attiecībā uz augiem, dzīvniekiem, pārtiku un barību. Likuma uzlabojuma mērķis ir panākt vēl lielāku drošību patērētājiem, vienlaikus neuzliekot jaunus slogus ražotājiem. Latvijas pārstāvji savus komentārus sniegs pēc visu priekšlikumu apkopošanas. **LL**

Publicēšanai sagatavoja LLKC
sabiedrisko attiecību vadītāja **Iveta Tomsone**

BRISELES GAITEŅOS

ES liellopu sektors kritiskā situācijā

Eiropas gaļas liellopu audzēšanas sektors šobrīd ir kritiskā situācijā, ražošanas izmaksas nemitīgi pieaug, audzētājiem nav iespēju būt rentabliem un gūt peļņu, turklāt pieprasījumu tirgū ietekmējis zirgu gaļas skandāls. Šāds secinājums pēc dalības COPA/COGECA un Eiropas Komisijas (EK) liellopu gaļas darba grupā radies Latvijas ekspertei, Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas pārstāvei Maijai Pontāgai.

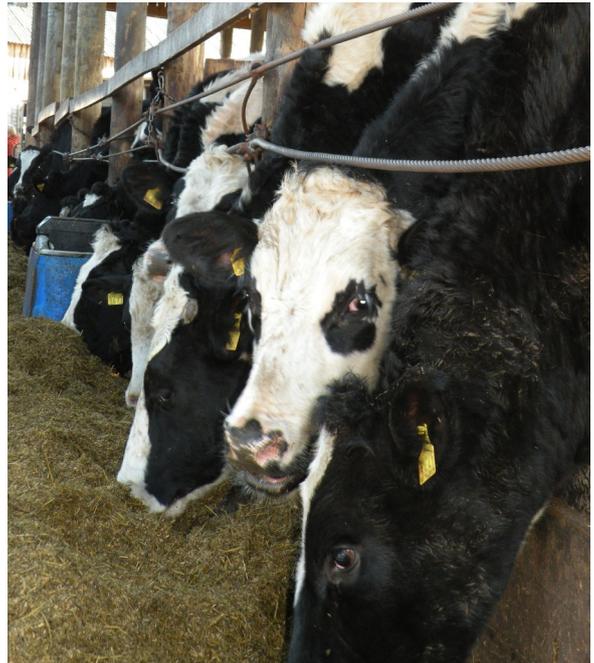
Darba grupā secināts, ka pēdējā laikā Eiropas liellopu eksports uz Turciju ir samazinājies, bet nedaudz tas palielinājies uz Alžīriju un Libānu. Vienlaikus pasaules tirgū ar savu piedāvājumu liellopu gaļas tirgū strauji ienāk Indija. Indijas liellopiem gan ir zemāka kvalitāte, bet tai ir interesantu produktu piedāvājums. EK prognozē, ka 2013. un 2014. gadā liellopu sektorā ražošana stabilizēsies, cenas nedaudz paaugstināsies, taču patēriņš kritīsies.

COPA/COGECA darba grupā, analizējot situāciju katrā dalībvalstī, secināts, ka liellopu gaļas nozarē iestājusies krīze. **Francijas** pārstāvis ziņoja, ka šajā valstī savulaik izaudzēja 25% no visiem Eiropas gaļas liellopiem. Pērn izkauti ap 200 tūkstošiem dzīvnieku, ražošanā vērojama stagnācijā, kapitāls aizplūst no sektora, ražošanas izmaksas nemitīgi pieaug, lopkopības vietā attīstās dārzenu ražošana, kas piesaista lauksaimniekus, jo tajā jāiegulda mazāk laika. Francijas pārstāvis uzsver, ka nepieciešams ES atbalsts zīdītājgovim. Ja atbalsta nebūs, liellopu skaits turpinās samazināties. Tādējādi aktuāls kļūst jautājums – vai EK prognozes atbilst reālajai situācijai sektorā.

Vācijas liellopu audzētāju pārstāvji ziņoja, ka šajā valstī liellopu gaļas biznesa sokas labi, cenas ir stabilas. Patērētāji uz zirgu gaļas skandālu nav reaģējuši, ko apliecina dati par pirkšanas apjomu izmaiņām. Valstī lielu lobja darbu veikuši veģetārieši, savā labā izmantojot dažādus ar pārtiku saistītus skandālus. Vācijas pārstāvji norāda, ka eksports uz Turciju ir neliels dokumentācijas sarežģītības dēļ.

Dānijā specializētās liellopu gaļas produkcijas ražošanas apjoms samazinājies, taču nevar apgalvot, ka te būtu vainojams zirgu gaļas skandāls, jo DNS pārbaudēs gaļas piejaukums produktos nav konstatēts, vairāk konstatēts cūkgaļas piejaukums.

Itālijā situācija nozarē smaga, produkcijas ražošanas apjomi kritušies, dzīvnieku skaits samazinājies par 6%, kaušanas apjoms – par 5–7%, patēriņš krities par 2,4%. Kopumā audzētāji zaudē ap 200 eiro uz vienu izaudzēto dzīvnieku. Situāciju apgrūstina arī sarežģītākas loģistikas un sanitārās prasības.

Polijā pašlaik galvenā problēma saistīta ar rituālo kaušanu. Cenas kritušās dramatiski – par apmēram 30%. Ražošanas izmaksas netiek segtas.

Lielbritānijā liellopu sektoru ietekmējusi pārlieku ieilgusi ziema. Radušās problēmas ar barības pietiekamību, tāpat sava ietekmē ir Šmallenberga vīrusa izplatībai, kas radījusi zaudējumus audzētājiem. Zirgu gaļas skandāla rezultātā pieaudzis svaigas gaļas patēriņš, jo patērētāji negrib pirkt pārstrādātu gaļu.

Čehijā šogad fiksēta visaukstākā ziema pēdējo 100 gadu vēsturē, kas audzētājiem radījusi problēmas barības pietiekamības ziņā.

Beļģijā liellopu nozare atrodas specifiskā situācijā, jo lielākā daļa šajā nozarē strādājošo fermu darbojas arī graudkopības nozarē. Gaļas liellopu sektora problēmu dēļ saimnieki izvēlas pārtraukt lopkopības biznesu.

Grieķijā liellopu audzētājiem šobrīd ir ierobežotas peļņas iespējas, kaut gan vidējā cena par kilogramu ir minimāli palielinājusies. Ekonomiskās krīzes dēļ ievērojami krities tās patēriņš.

Slovēnijā situācija kopumā stabila, zirgu gaļas skandāls Eiropā tikai veicināja vietējo gaļas produktu patēriņu.

Ungārijā pirmo reizi daudzu gadu laikā eksports krities par 25 %, tajā skaitā uz Turciju. Zirgu gaļas skandāls patēriņu neietekmēja, jo ungāriem tā nešķiet aktuāla problēma.

Īrijā liellopu audzētājiem sarežģījumus radīja sliktie laika apstākļi, taču cenas turpina saglabāties labā līmenī.

Nīderlande jau ir piedzīvojusi vairākus ar pārtiku saistītus skandālus, arī šogad iznīcināts 50 000 tonnu zirgu un liellopu gaļas. Cenas stabilas, bet par 40% kritušies kaušanas apjomi.

Spānijā ir augsts cenu līmenis, patēriņš ir stabils, taču tiek prognozēta cenu pazemināšanās. Zirgu gaļas skandāls patēriņu neietekmēja.

Somijā samazinājies nokauto dzīvnieku kaušanas svars, bet dzīvnieku daudzums saglabājies nemainīgs. Cenas ievērojami zemākas nekā vidēji Eiropā. Zirgu gaļas skandālam nebija īpašas ietekmes, cilvēki ir ieinteresēti pagaršot zirgu gaļu.

Zviedrijā cenas nesedz ražošanas izmaksas, vērojams liels ganību dzīvnieku pieprasījums pirms vasaras sezonas, daudzi vēlas tos pirkt. Cilvēki sākuši vairāk interesēties par vietējo gaļas produkciju, vēlas konkrētāku marķējumu.

Francijas pārstāvji uzsver, ka kooperatīviem produkcijas ražošanas apjomi kritušies, kaušanas apjomi

samazinājušies par 5 %, samazinās patēriņš. Cenas ir pietiekami labas, vienlaikus ražošanas izmaksas ir augstas. Francija prognozē, ka 2014. gads liellopu gaļas sektoram būs smags. Lauksaimniekus uztrauc augstās loģistikas un audzēšanas izmaksas! Turklāt samazinās augu proteīnu audzēšana, jo izdevīgāk audzēt enerģētiskos augus. Franciju zirgu gaļas skandāls skāris vissmagāk. Pārstrādātās produkcijas patēriņš krities, jo patērētāji aizvien vairāk izvēlas svaigu gaļu. Lauksaimnieki nespēj atrast veidus, kā kļūt rentabliem. Tas rezultējies ar neierastu teļu dzimstības kritumu saimniecībās.

Austrijā cena pēdējos gados paaugstinājusies par 10 %, samazinājies eksports uz Turciju un Krieviju. Zirgu gaļas skandāls veicinājis bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas pieprasījumu.

Eiropas liellopu audzēšanas sektors ir kritiskā situācijā, ražošanas izmaksas pieaug, audzētājiem nav iespēju būt rentabliem un gūt peļņu. **LL**

Publicēšanai sagatavoja LLKC
sabiedrisko attiecību vadītāja **Iveta Tomsone**

Sabiedrības informēšanai – ne tikai avīzes

Sabiedrības informēšanai par Kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) aizvien vairāk tiek izmantotas jaunas metodes – sociālie mediji un dažādas akcijas interneta vidē. ES valstu pārstāvju pieredzi sabiedrības informēšanas jautājumos apsprieda COPA/COGECA un Eiropas Komisijas komunikācijas seminārā, kurā kā eksperte no Latvijas piedalījās ES Tiešo maksājumu kampaņas koordinatore Sabīne Puķe.

Sociālo mediju ietekmi atzīst faktiski visu ES iestāžu runaspersonas, vienlaikus piekodinoš neatstāt novārtā arī tradicionālos medijus – presi, televīziju un radio. ES Lauksaimniecības un lauku attīstības komisāra Dačana Čaloša runaspersona Rodžers Vaits uzskata, ka no sociālajiem medijiem viņam tuvākais un ērtākais lietošanā ir *Twitter* un organizācijas šī sociālā tīkla izmantošanu nedrīkst ignorēt. Viņaprāt, otrs ietekmīgākais sociālais tīkls – *Facebook* - mediju attiecībās neesot tik svarīgs, tas esot labs instruments organizācijas biedru informēšanai.

Amanda Cheesley, COPA/COGECA preses sekretāre, lauksaimniecības popularizēšanai aicina izmantot *Twitter*, lietojot *#votefarming* atslēgas frāzi. Taču ar interneta vidi vien ir par maz, – lai pievērstu uzmanību organizāciju prasībām, tiek rīkotas arī vides akcijas. Tā, piemēram, maijā pirms ES lauksaimniecības ministru sanāksmes dalītas informatīvas brošūras un tomāti (no Beļģijas kooperatīva). Šo akciju piesaucis pat komisārs Čalošs norādot, ka tomāti nodrošinās enerģiju, lai ministri varētu vienoties par KLP.

Francijas komunikāciju speciālisti uzsver, ka tradicionālās un digitālās komunikācijas viena otru papildina. Ņemot vērā, ka arī žurnālisti izmanto *Google*, svarīgi, kādas ir mājaslapas, kas par katru organizāciju ir atrodams *Wikipedia*.

Savā pieredzē sabiedrības informēšanas kampaņā par zemnieku vājajām pozīcijām pārtikas ķēdē dalījās Klaus Hartikainen no Somijas lauksaimnieku un meža īpašnieku organizācijas MTK. Šī organizācija vienu dienu 10 lielākajās Somijas pilsētās netālu no lielveikaliem sarīkoja tirdziņus, kur zemnieki pārdeva savus labākos produktus par simbolisku samaksu. Kampaņas galvenais mērķis bija informēt sabiedrību un lēmumu pieņēmējus par zemnieku negodīgajām pozīcijām sadarbībā ar lielveikalu ķēdēm. Kampaņas galvenā ideja – kurš dara vislielāko darbu, saņem vismazāko samaksu. Uzmanības pievēršanai tika izmantoti mediji, interneta un sociālo mediju vide, vides reklāmas, kā arī pasākumi pilsētās. **LL**

Publicēšanai sagatavoja LLKC
sabiedrisko attiecību vadītāja **Iveta Tomsone**

BIOĻĪSKĀ LAUKSAIMNIECĪBA

Vācijā bioloģiskā saimniekošana gūst panākumus kooperējoties

Sabalansēta saimniekošana, pārstrāde un pievienotās vērtības palielināšana, kā arī kooperācija ir galvenie veiksmes faktori bioloģiskajā saimniekošanā Vācijā. Iepazīstinām ar pieredzi, kuru, iespējams, būtu vērts ņemt vērā arī Latvijā.

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra" (LLKC) Ekonomikas nodaļas vadītāja Santa Pāvila un Augkopības nodaļas vecākā speciāliste Laura Ludevika no 22. līdz 26. aprīlim piedalījās pieredzes apmaiņas braucienā Vācijā projekta *BERAS Implementation* ietvaros. Brauciena mērķis bija iepazīties ar to, kā Vācijā tiek pārzinātas un veiksmīgi lietotas bioloģiskās saimniekošanas metodes, veidojot sabalansētu saimniecību, kooperāciju, savus pārstrādes uzņēmumus un produkcijas realizācijas ķēdes.

Tika apmeklētas vairākas saimniecības Vācijas ziemeļdaļā – projekta *BERAS Implementation* ieviešanas centri (BIC) un bioloģiskās saimniecības (*Ecological Recycling Agriculture* – ERA): *Okodorf Brodowin*, *LandWert Hof*, *Domane Fredeburg* un *Hof Neuheim*. Bija iespēja apmeklēt arī Jūras muzeju Štrālzungē, tas darbojas kopš 2008. gada. Tā daudzveidīgajā ekspozīcijā izvietotas arī interaktīvas, izglītojošas izstādes par Baltijas jūras izveidošanos un to apdraudošajām problēmām.

BIC LandWert Hof vienā ēkā apvienota kafejnīca, veikals un kautuve

Lauras Ludevikas un Santas Pāvilas būtiskākie secinājumi, vērojot bioloģiskās lauksaimniecības pieredzi Vācijā:

- visi Vācijas BIC ir kooperatīvi, kuri strādā, lai paši nodrošinātu pilnu ražošanas ciklu – sākot no izejvielu ražošanas līdz nogādāšanai patērētājiem. Produktu pārstrāde tiek nemitīgi pilnveidota un attīstīti jauni produkti;
- kooperatīvos apvienojušās dažādās lauksaimniecības nozarēs strādājošas saimniecības, nenotiek šaura specializēšanās. Tas palīdz attīstīt saimniecību

veikalus un piesaistīt klientus, jo vienuviet iespējams iegādāties plašu produktu klāstu. Dažādās lauk-saimniecības nozares cita citu papildina, piemēram, *Domane Fredeburg* nodarbojas ar cūkkopību, jo tā var lietderīgi realizēt no piena pārstrādes palikušās sūkalas un nestandarta dārzenus. *Okodorf Brodowin* pārvaldnieks stāstīja, ka piena lopkopība viņiem šobrīd strādājot ar zaudējumiem, bet to nedrīkst likvidēt, jo tas būtiski ietekmēs graudkopības sektoru;

- visās saimniecībās tika uzsvērta sabalansētas augu maiņas izstrādāšanas nozīme. Katrā saimniecībā tā tiek sastādīta, vadoties pēc augsnes un meteoroloģiskajiem apstākļiem, kā arī kultūraugiem, kurus plānots audzēt. Ja augsnes apstākļi saimniecībā ir atšķirīgi vai audzēto kultūraugu skaits ir liels, tiek sastādītas vairākas augu maiņas sistēmas. Neatņemama sastāvdaļa visās augu maiņās ir sarkanais āboliņš;
- BIC ne tikai veic saimniecisko darbību, bet arī aktīvi iesaistās sabiedrības informēšanā par veselīgu pārtiku un videi draudzīgu saimniekošanu, īsteno dažādus izglītojošus pasākumus bērniem un jauniešiem. Saimniecībā *LandWert Hof* pat ir izveidota neliela mācību ferma, jo darbs bērnu un jauniešu izglītošanā ir ļoti svarīgs, – viņi ir nākamie pircēji, kuriem jāsaprot ilgtspējīgas, sabalansētas, videi draudzīgas lauksaimniecības būtība un nozīmīgums.

Lai varētu veiksmīgi saimniekot ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm, ir svarīgi:

- veidot sabalansētu saimniecību, kurā samērīgos apjomos attīstīta gan lopkopība, gan augkopība;
- pārzināt bioloģiskās saimniekošanas metodes;
- pēc iespējas vairāk pārstrādāt saražoto produkciju, lai tai būtu lielāka pievienotā vērtība un varētu iegūt lielākus ienākumus no ražošanas;
- veidot kooperatīvus vai sadarboties ar citām bioloģiskajām saimniecībām, lai samazinātu realizācijas un produkcijas loģistikas izmaksas, kā arī nodrošinātu patērētājiem pēc iespējas plašāku piedāvātās produkcijas sortimentu. **LL**

Publicēšanai sagatavoja LLKC Informācijas nodaļas vecākā komunikāciju speciāliste **Dace Millere**

SVARĪGĀKIE DATUMI, KURUS LAUKU UZŅĒMĒJS NEDRĪKST AIZMIRST 2013. GADA JŪLIJĀ

Svarīgākie datumi, kurus lauku uzņēmējs nedrīkst aizmirst 2013. gada jūlijā

Terminš	Jūnijs			Jūlijs			Augusts
	1	3	15	20	25	30	1
Pārejas posma valsts atbalsts							
Pārejas posma valsts atbalsts par zidītājgovīm							
Ipašais atbalsts cietes kartupeļu kvalitātes uzlabošanai							
Pārejas posma valsts atbalsts par aiņu mātēm							
Lauku attīstības programma							
Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai (ietverot ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanu) – mežizstrādes pakalpojumu sniedzējiem							
Par vaislām ataudzējamās aitas un teļa (no viena līdz 1,5 gadu vecumam) ģenētiskās kvalitātes novērtēšanu *							
Par sertificēta augstvērtīga šķirnes vaislas teļa ģenētiskās kvalitātes noteikšanu *							
Atbalsts apdrošināšanas polišu iegādes izdevumu segšanai							
Nacionālās Substīdās							
Riska samazināšana							
Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)							
Mikrouzņēmumu nodoklis							
Darījumu kvītis							
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas							
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis							
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis							
Gramatvedība un nodokļi							
PVN mēneša (ceturkšņa) deklarācija un maksāšanas termiņš							
Mikrouzņēmumu nodokļa pārskats							
Atskaitē par darījumu kvīšu izlietojumu							
Atskaites iesniegšanas termiņš un nodokļa maksāšanas termiņš - PAŠNODARBINĀTAJIEM							
Deklarācija par ienākumu no kapitāla (par mēnesi) - ja ienākums no kapitāla pieauguma iepriekšējā mēnesī pārsniedzis 500 latu							
Deklarācija par ienākumu no kapitāla (par ceturksni) - ja ienākums no kapitāla pieauguma mēnesī no 100.01 - 500 latiem							

* Lai saņemtu atbalstu, tāmes par plānotajiem pasākumiem iesniedz šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas,

Terminš, kura laikā var iesniegt pieteikumu, iesniegumu vai atskaiti.

Iesniegumu un atskaišu apkopošanas datums vai iesniegšanas beigu datums.

AUGKOPIĀ

Ziemājiem šogad prognozē zemākas ražas

Šogad ziemājiem tiek prognozētas apmēram par 10 % zemākas ražas, ko ietekmējuši nelabvēlīgie pārziemošanas apstākļi. Lielākas grūtības būs mazajām un ekstensīvi ražojošajām saimniecībām.

Katru gadu SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” speciālisti maijā uzsāk laukaugu ražu prognozēšanu. Šogad maijā tika veikta ziemāju labību – ziemas kviešu, rudzu, tritikāles – un ziemas rapša lauku apsekošana un ražas prognožu sagatavošana. Attēlā redzams pēdējo trīs gadu maija ražas prognožu salīdzinājums.

Šogad ziemāju ražas tiek prognozētas apmēram par 10% zemākas nekā pagājušajā gadā, bet ziemas kviešu raža – pat par 24% zemāka (3,1 t/ha). Kaut arī zemas, tomēr ražas būs apmēram par 10% augstākas nekā 2011. gadā.

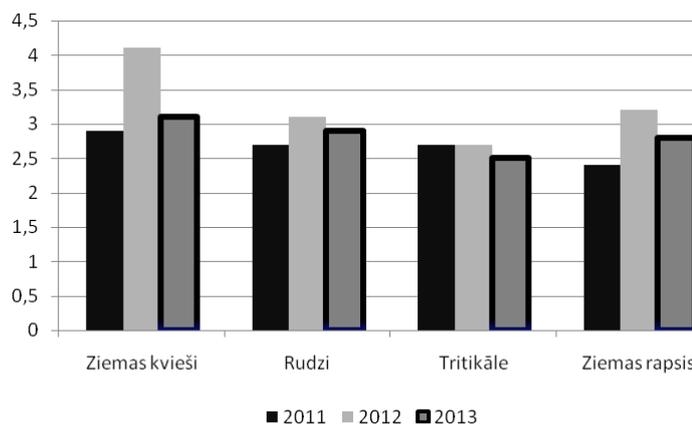
Ziemāju ražas šogad tiek prognozētas zemākas tāpēc, ka Vidzemē un Latgalē biežs sniega segas dēļ daļa sējumu

aizgāja bojā vai tika izretināti (lielākoties izsušanas rezultātā), bet Kurzemē ziemošanu paslikstināja sniega segas trūkums, kas veicināja augu izsalšanu. Vissliktāk pārziemojuši sējumi nelielās, ekstensīvi strādājošās saimniecībās. Intensīvi strādājošās saimniecībās graudaugu pārziemošanas problēmas novērotas salīdzinoši mazāk.

Otrā ziemāju labību un ziemas rapša ražas prognozēšana tiks veikta jūlijā.

Jūnijā tiks veikta vasarāju labību – vasaras kviešu, miežu, auzu, griķu – un vasaras rapša lauku apsekošana un ražu prognožu sagatavošana. **LL**

Sagatavoja LLKC Augkopības nodaļas speciāliste bioloģiskajā lauksaimniecībā
Laura Ludevika

Maijā prognozēto ziemāju ražu salīdzinājums, t/ ha

LOPKOPIĀ

Ko pļausi, to slauksi!

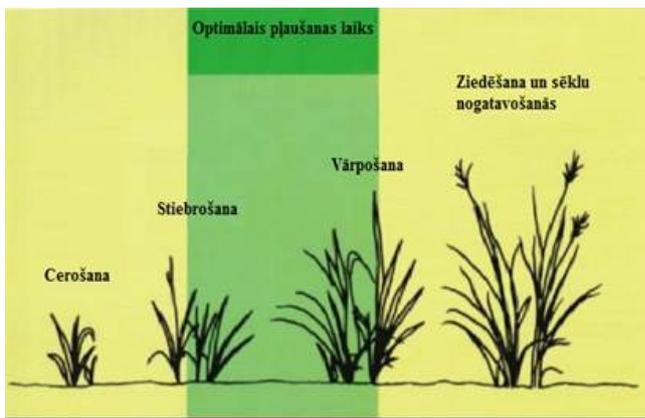
Tuvojoties laikam, kad pēc piena kvotu atcelšanas nāksies ražot pienu brīva tirgus apstākļos ar nevienlīdzīgiem atbalsta maksājumiem starp Eiropas Savienības dalībvalstīm, saimniekiem it īpaši nāksies domāt par saražotā piena pašizmaksu, lai noturētos tirgū. Jau ir pierādīts, ka saimniecības, kuras pašas saražo kvalitatīvu lopbarību, var samazināt piena pašizmaksu. Tā kā liellopu pamatbarība ir rupjā lopbarība, pievērsīsimies tieši tās kvalitāti ietekmējošiem faktoriem. Viens no svarīgākajiem faktoriem ir pļaušanas laika izvēle, kuru saimnieks pats var mainīt īsā laika periodā.

Daļa saimnieku pļaušanas laika izvēli visbiežāk saista ar iespēju veltīt tam pietiekami daudz laika un tehnikas, mazāk domājot par zālāju ražību un augu kvalitāti. Tādā

veidā saimnieki pieļauj lielu kļūdu, jo neiegūst pietiekami daudz rupjās lopbarības vai arī tā ir mazvērtīga. Lai saprastu, kad ir visizdevīgāk pļaut zālājus, lietderīgi noskaidrot zāles augšanas (attīstības) stadijas (sk. attēlā).

Cerošanas stadijā augs sastāv no mazām, zaļām lapiņām, kurām ir augsts proteīna saturs un laba apēdamība, bet, pļaujot šajā attīstības stadijā, tiks iegūts ļoti neliels zaļmasas daudzums. Nelielās lapu virsmas dēļ augs attīstās lēni un lielākoties pārtiek no iepriekšējā gadā uzkrātajām barības vielu rezervēm. Ja pļaušanu veic cerošanas stadijā, saimniecībai veidosies nesamērīgi augstas barības novākšanas izmaksas un zālāja zelmēns strauji sāks degradēties.

Zāles attīstības stadijas

Pārejot **stiebrošanas stadijā**, augs galvenokārt sastāv no zaļām lapiņām un jauniem stiebiem. Šajā attīstības stadijā zālei ir augsts proteīna saturs un apēdamība. Auga masa strauji palielinās. Zālājs labi atgūstas pēc pļaušanas. Pļaujot stiebrošanas stadijas sākumā, tiks iegūta salīdzinoši mazāka zaļmasa, bet ar augstu proteīna saturu un apēdamību. Ja pļaus stadijas beigu fāzē, iegūs vidēju zaļmasas daudzumu ar labu apēdamību un proteīna saturu.

Sākoties **vārpošanas stadijai**, augs lielākoties sastāv no zaļām lapiņām, bet stiebi sāk „novecot”, līdz ar to proteīna saturs augā ir vidējs un pasliktinās tā apēdamība. Auga augšana palēninās, jo liela enerģijas daļa tiek veltīta stiebru nostiprināšanai un ziedkopu veidošanai.

Pļaujot vārpošanas stadijā, saimniecība iegūs nedaudz lielāku zaļmasu kā stiebrošanas stadijā, bet ar sliktāku masas kvalitāti un apēdamību.

Ziedēšanas un sēklu nogatavošanās stadijā

augš sastāv no sausiem stiebiem un bālām lapām, kam ir zems proteīna saturs un slikta apēdamība, jo lielākā daļa barības vielu tiek izlietota sēklu veidošanai. Šajā stadijā pļaujot, saimnieks iegūs tādu pašu masu kā vārpošanas stadijā, bet ar krietni sliktākiem kvalitātes un apēdamības rādītājiem.

Neņemot vērā saimnieciskos faktorus (tehnikas pieejamību uz pļaušanas laiku), ja ir jāatrod kompromiss tikai starp lopbarības ražas apjomu un kvalitāti, pļaušanas laiku var izvēlēties pēc turpmāk minētajiem kritērijiem.

Ja svarīgāks ir zaļmasas apjoms, bet tās kvalitāte šķiet mazsvarīga, zālājus lietderīgi pļaut īsi pirms ziedēšanas. Ja svarīgāk ir sasniegt augstu lopbarības kvalitāti un labu apēdamību, zālājus ir lietderīgāk pļaut pirms vārpošanas stadijas, kad augi nav sākuši nostiprināt stiebra struktūru, kā rezultātā samazinās to apēdamība.

Ar stiebrzālēm veiktos pētījumos tika noskaidrots, ka biežāka zālāja pļaušana dod kvalitatīvu lopbarību, bet samazina zālāja ražību (sk. tabulā).

Stiebrzāles kvalitātes izmaiņas, mainoties pļaušanas periodiskumam

Pļaušanas periodiskums	Zaļā masa, t/ha/gadā	Lapu masa, % no kopmasas	Kopproteīns, %	Apēdamība, %
3 nedēļas	10	60	20	70
6 nedēļas	20	45	16	60
9 nedēļas	25	25	10	50

Izvērtējot tabulā apkopotos rādītājus, redzams, ka vislielākā raža iegūta, pļaujot zāli ik pēc deviņām nedēļām, bet tai bija sliktāka kvalitāte, jo bija samazinājies kopproteīna saturs un apēdamība.

Kad esam izlēmuši, kurā laikā pļausim, jāizvērtē, cik augstu zālaugus pļaut. Nopļaujot tos pārāk zemu, zaļajai masai tiek piejaukti piemaisījumi (zeme utt.), kas samazina lopbarības kvalitāti un apgrūtina tās uzglabāšanu. Ja zālaugus nopļauj ļoti zemu, tie ataug lēnāk, jo nav pietiekami liela lapu virsma. Barības vielas augšanai ir jāņem no ziemas periodam uzkrātajām. Pētījumos noskaidrots, ka zālaugus ieteicams pļaut 6–8 cm augstumā, jo tad tie spēj pietiekami ātri atkopties un sāk strauji ataugt. Pļaujot augstāk, būs apgrūtināts savākšanas process. Jāatceras, ka ieteiktais pļaušanas augstums nav konstants lielums, jo ir selekcionēti tādi

zālaugi, kuriem ik pa laikam nepieciešama nopļaušana cieši pie zemes, lai veicinātu to cerošanu (augšanu no auga pamatnes).

Tāpēc, balstoties uz savu pieredzi vai piesaistot konsultantu, kurš var sniegt zināšanas par zālāju apsaimniekošanu, lauksaimniekiem ir jāizstrādā savs pļaušanas apsaimniekošanas plāns.

LLKC ir atjaunojis „Pļaušanas servisu”, kas palīdz zemniekiem konkrētā reģionā izvēlēties optimālāko pļaušanas laiku, vadoties pēc vairākiem kritērijiem: zaļmasas augstuma, sausas, proteīna satura un auga veģetācijas stadijas, kas tiek publiskots: LLKC mājaslapā www.llkc.lv un iknedēļas Lauku E–Lapā. **LL**

Sagatavoja LLKC Lopkopības nodaļas speciālists lopkopībā **Kārlis Zauers**

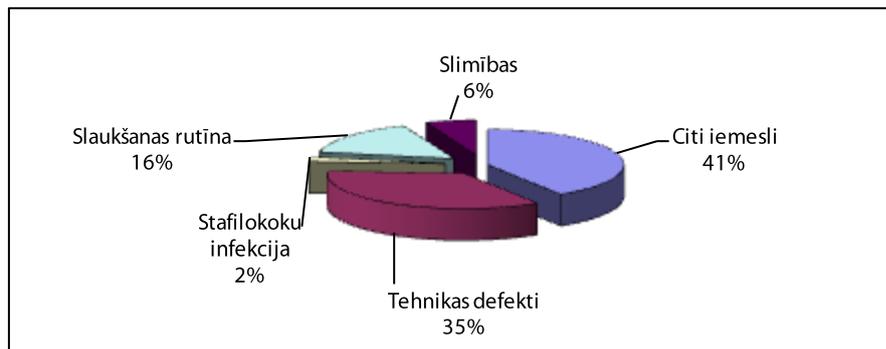
Kvalitatīva piena ražošanas pamatprincipi

Kvalitatīva piena iegūšanu nosaka vairāki faktori, tajā skaitā dzīvnieku veselība, pareiza slaukšana un higiēnas ievērošana. Pievēršot lielu uzmanību profilaksei, iespējams ne tikai ietaupīt līdzekļus ārstēšanai, bet arī palielināt ieņēmumus, jo pieaugs izslaukums uz uzlabosies piena kvalitāte.

Galvenie piena kvalitātes rādītāji ir somatisko šūnu (SŠ) un baktēriju kopskaits pienā. Analizējot šos rādītājus, iespējams noteikt saimniecības attīstības līmeni un saimniekošanas pieredzi. Vadošo piena lopkopības saimniecību rādītāji svārstās – SŠ – 80–150 tūkst. 1 ml piena, baktēriju kopskaits – 6–10 tūkst. 1 ml piena.

Piena kvalitāti visvairāk ietekmē somatisko šūnu skaits

Lielākā problēma, kas ietekmē gan piena kvalitāti, gan govju veselības stāvokli, ir somatisko šūnu skaits pienā. Pēdējie nopietni pētījumi piena kvalitātes jomā tika veikti „UK Know How Fund Milk Hygiene” projekta ietvaros. Projekta gaitā tika pētīti subklīnisko mastītu cēloņi vairākos Latvijas reģionos, un tika iegūti šādi rezultāti:

Šajā attēla ir redzams, ka aptuveni 35% no subklīnisko mastītu cēloņiem sastāda nepareizi noregulētas un ekspluatētas slaukšanas iekārtas. Neveicot nepieciešamās tehniskās apkopes, nepareizi lietojot mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļus, mēs izmainām iekārtas sastāvdaļu

parametrus, kas negatīvi ietekmē govju veselības stāvokli. Pat attīstītās piena lopkopības valstīs ar modernajām slaukšanas iekārtām, ik gadu testējot slaukšanas iekārtas, šis procents ir salīdzinoši augsts – 6–10%.

Neiegūtā piena daudzums atkarībā no somatisko šūnu skaita

Vidējais SŠ skaits 1 ml piena	“Tesmeņa veselības” stāvoklis ganāmpulkā	Piena zudumi %
Līdz 125 000	Ļoti labs	0
125 000–250 000	Labs	2
250 000–350 000	Apmierinošs (20% govju ir inficētas)	4
350 000–500 000	“Tesmeņa veselība” ir apdraudēta (30% govju ir inficētas)	5
500 000–700 000	Problēmas ar “Tesmeņa veselību” (40% govju ir inficētas)	> 5
> 750 000	Nopietnas problēmas ar “Tesmeņa veselību” (50% govju ir inficētas)	> 12

Aplūkojot šos skaitļus, katrs piena ražotājs var aprēķināt, cik naudas viņš zaudē, nepievēršot uzmanību ganāmpulka tesmeņa veselības problēmai. Tātad ir jāanalizē situācija un jānovērš cēloņi, kas varētu izraisīt somatisko šūnu skaita pieaugumu ganāmpulkā. Jāpievērš lielāka uzmanība personīgajai higiēnai, govju sagatavošanai slaukšanai un slaukšanas procesam, jākonsultējas ar veterinārārstiem, lopkopības speciālistiem, jāveic slaukšanas iekārtu tehniskā stāvokļa pārbaude.

Kā novērtis bakterioloģisko piesārņojumu pienā?

Bakterioloģisko piesārņojumu pienā novērtis ir salīdzinoši vienkāršāk. Baktērijas pienā nonāk, ja slaucējs neievēro personīgo higiēnu (netīrs apģērbs, netīras rokas), ja ir netīrs slaukšanas aparāts, slaucēji nepareizi sagatavo govju slaukšanai no inficēto govju ceturkšņiem. Laikus ir jāmaina slaukšanas iekārtu sastāvdaļas (pupu gumijas, piena caurules, visas gumijas detaļas, kas nonāk saskarē ar pienu, ievērojot ražotājfirmas ieteikumus).

Baktērijas nonāk pienā, nepareizi mazgājot un dezinficējot slaukšanas iekārtas pēc slaukšanas, dzesēšanas iekārtas – pēc piena izsūknēšanas. Lai kvalitatīvāk varētu izmantot mazgāšanas un dezinfekcijas līdzekļus, vajadzētu zināt ūdens fizikāli ķīmiskos rādītājus, un, vadoties pēc tiem, izvēlēties pareizo koncentrāciju un tieši šiem mērķiem paredzētos līdzekļus. Mazgāšanas un dezinfekcijas procesā jāievēro optimālā mazgāšanas temperatūra.

Piens tūlīt pēc izslaukšanas ir strauji (2 stundu laikā) jāatdzesē minimāli līdz +8 °C. Ja pienu savāc 24 stundu laikā, – minimāli līdz +6 °C. Pienu uzglabājot divas diennaktis, ieteicamā piena atdzesēšanas temperatūra ir +4 °C. Strauji atdzesējot pienu un uzglabājot to zemās temperatūrās, lielākās daļas baktēriju vairošanas process tiek pārtraukts.

Kvalitatīva piena iegūšanas nosacījumi

1. Vesela govys:

- infekciju slimību diagnostika un profilakse,
- vielmaiņas slimību profilakse – pareiza, sabalansēta dzīvnieku ēdināšana,
- gremošanas orgānu slimību profilakse,
- dzimumorgānu slimību profilakse,
- nagu kopšana,
- tesmeņa slimību diagnostika un profilakse,
- kvalitatīvas, pareizi noregulētas slaukšanas iekārtas.

2. Pareiza govju sagatavošana slaukšanai un slaukšana:

- tesmeņa noslaucīšana ar individuālu, viegli mitru salveti vai dvieli,
- pirmo strūklu noslaukšana,
- aparāta pielikšana pēc govys atriešanās,
- uzraudzība slaukšanas laikā,
- pupu iemērkšana vai apsmidzināšana ar dezinficējošu šķīdumu pēc slaukšanas.

3. Higiēnas ievērošana kūti un piena pirmapstrāde:

- tīra, sausa, miksta un labi pakaisīta stāvvieta,
- sausa, labi vēdināta kūts,
- tīri dzīvnieki,
- izslauktā piena filtrācija,
- strauja piena atdzesēšana,
- higiēna piena telpās (mazgāšana, dezinfekcija, grauzēju un mušu iznīcināšana).

SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” 1997. gadā sadarbībā ar Zemkopības ministriju un Dānijas valdību izveidoja „Piena kvalitātes uzlabošanas dienestu”, kas darbojas visā Latvijā. Ar Dānijas valdības palīdzību projekta gaitā 1998. gadā dienesta darbinieki tika apgādāti ar modernu slaukšanas un dzesēšanas iekārtu testēšanas aparātu. Piena kvalitātes konsultanti piedalījās mācībuursos Latvijā, kā arī Dānijā, kur tika iepazīstināti ar Dānijas piena kvalitātes uzlabošanas dienesta darbību, kā arī tika pilnībā apmācīti darboties ar testēšanas aparātu, lai varētu sniegt kvalificētu palīdzību piena ražotājiem, novēršot iespējamās kļūdas visā piena ieguves procesā saimniecībā. Piena kvalitātes dienesta galvenais uzdevums ir zemnieku apmācība kvalitatīva piena iegūšanā. Dienesta darbinieki apseko piena lopkopības saimniecības, kurām ir radušās problēmas ar piena kvalitāti, konsultē kā uzlabot piena kvalitāti, kā arī novērš iekārtu defektus. **LL**

Profilakse vienmēr ir lētāka par ārstēšanu!

Sagatavoja LLKC Lopkopības nodaļas
piena kvalitātes konsultants **Ilmārs Gruduls**

LLKC PIEDĀVĀ

Organizēs mācību grupas dzīvnieku pārraudzībā

SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” 2013. gadā komplektē vairākas mācību grupas dzīvnieku pārraudzībā B metodes pārrauga (vienā ganāmpulkā) darba tiesību iegūšanai šādās dzīvnieku sugās: gaļas šķirnes liellopi (kursi – jūlija otrajā pusē), piena šķirnes liellopi (kursi – augusta pirmajā pusē), aitkopībā (kursi – augusta otrajā pusē) un truškopībā (kursi – jūlija otrajā pusē).

Kursu maksa – Ls 45,00. Pieteikšanās uz mācībām pie Ivara Kalniša (mob. tālr. 29175921) vai Litas Stūrmanes (mob. tālr. 26148820 vai tālr. 63050235). **LL**

LAUKU LAPA TAVĀ E-PASTĀ

Piedāvājam iespēju saņemt informatīvos izdevumus “Lauku Lapa” un “Zivju Lapa” Jūsu e-pastā!

Lai pieteiktos izdevumu elektroniskai saņemšanai, sūtiet pieteikumu uz e-pastu: lauku.lapa@llkc.lv. Uz šo e-pastu varat sūtīt arī ieteikumus, kā mēs varētu pilnveidot “Lauku Lapa” un “Zivju Lapa”.

Pieteikumā jānorāda:

Vārds, uzvārds; iestādes nosaukums, kuru pārstāvat; E-pasta adrese, uz kuru vēlaties saņemt izdevumu.

SAGATAVOTS

SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”

Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag.,
Ozolnieku nov., LV-3018
tālr.: 63050220

Izdevumā LLKC arhīva foto un N. Grickus zīmējumi

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBĀ:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

